

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Globala Studier

Tiden går, det unika uppstår:

En studie av secondhandföremål och deras roll vid
identitetsskapande genom hemmet

Fannie Lund

Examensarbete i socialantropologi, 15hp (fristående kurs)

Kurs: SA1511

Nivå: Grundnivå

Termin/år: VT 2022

Handledare: Johan Wedel

Examinator: Staffan Appelgren

Omfång: 10 599 ord

Abstract

Människor spenderar en stor del av sina liv i hemmet. Hur hemmet ser ut, var det ligger, och hur det används ligger till grund för skapandet av den personliga identiteten. På samma gång formas också hemmet utifrån den boende. När intressen, relationer och behov får ta plats och utforma hemmet blir hemmet en reflektion av den boende och förmedlar dennes identitet till omvärlden. Identiteten förmedlas, bland annat, genom de ägodelar som människor omger sig med. Studien utforskar secondhandföremåls roll vid identitetsskapande genom hemmet och argumenterar för att tidsaspekten är viktig, både vid valet att inreda hemmet med secondhandföremål, och gällande vad som konstituerar ett fint hem. Secondhandföremål anses också förmedla individualitet bättre än nyproducerade föremål, och bidrar därigenom med personligt uttryck till hemmet. Med stöd i tidigare forskning utforskas identitetsskapande, hemmet som fristad, och avgränsningar mellan offentligt och privat. Studien är kvalitativ och baserad på deltagande observation i secondhandbutiker och semi-strukturerade intervjuer. Texten är skriven på svenska.

Nyckelord: secondhand, identitet, heminredning, tid, fristad

1. Inledning	4
2. Syfte och forskningsfrågor	5
3. Metod och material	6
3.1 Empirisk metod	6
3.1.1 Semistrukturerade intervjuer	6
3.1.2 Deltagande observation	7
3.2 Analysmetod	8
3.3 Etiska överväganden	8
4. Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter	10
4.1 Tidigare forskning	10
4.2 Teoretiska utgångspunkter	11
4.2.1 Identitet och relationsskapande	11
4.2.2 Hemmet som en privat fristad	12
4.2.3 Smuts och “ <i>matter out of place</i> ”	13
4.2.4 Tiden och ägodelars själ	13
5. Resultat och analys	14
5.1 Att shoppa secondhand: Tidskrävande och relationsskapande	14
5.2 Hemmet som identitetsskapande	16
5.2.1 Att se sig själv utifrån	19
5.3 Själ, eftertanke och betydelsen av tid	21
5.4 Smuts, kategorisering och saker utan sammanhang	24
5.5 Det sociala och trygga hemmet	26
6. Slutsatser och avslutande diskussion	29
Litteratur	32
Bilagor	34

1. Inledning

Sömn, måltider, socialt umgänge, och för vissa, arbete eller studier. Hemmet är centralt när människor lever sina liv. Hemmet har därför länge intresserat socialantropologer, för där förkroppsligas samhällets normer och ideal. Där tar människors identitet och värderingar fysisk form. Hemmet kan berätta både om den boende och om samhället (Gullestad, 1993). Hemmet är en privat sfär där den boende kan slappna av och få vara sig själv, samtidigt som det är en offentlig scen där människor gestaltar sin identitet (Goffman, 1959). Identiteten måste ständigt etableras (Jenkins, 2004), vilket bland annat görs genom vilka ägodelar människor omges med (Goffman, 1959). Dessa ägodelar har under senare år i allt större utsträckning börjat inhandlas secondhand.

Att handla secondhand innebär att varorna tidigare har ägts, och antagligen använts, av någon annan. Under 2021 fanns det över 1000 fysiska butiker som huvudsakligen sålde begagnade produkter i Sverige, men merparten av secondhandköpen sker mellan privatpersoner. Hälften av svenskarnas secondhandköp sker genom Tradera, Blocket och Facebook. Under 2019 ökade secondhandbutikernas omsättning fyra gånger mer än detaljhandeln i övrigt, och det är alltså en starkt växande del av marknaden. Secondhandmarknaden omsätter ungefär 20 miljarder kronor per år, och två tredjedelar av svenskarna har gjort minst ett begagnatköp under det senaste året (Svensk Handel, 2021). Eftersom begagnade ting har använts av någon annan förut bjuder de in till att fortsätta användas, och det huvudsakliga värdet hos saker som har inhandlats secondhand ligger i att de är just användbara (Bohlin, 2020).

Hemmet är på samma gång både privat och publikt. Rum som vardagsrum är öppna för utvalda besökare, medan privata rum som badrum och sovrum ofta är reserverade för de boende (Goffman, 1959; Riggins, 1990). I vardagsrum finns många objekt som relaterar till viktiga människor, platser och upplevelser i den boendes liv (Rechavi, 2009). På så vis blir vardagsrum en länk mellan hemmet och den övriga världen. Dels för att världen välkomnas in i form av besökare, men också för att ägodelarna där refererar till världen utanför hemmet (ibid.). Genom hemmet och föremålen i det förmedlas den boendes identitet till omvärlden, samtidigt som det också fungerar som en privat tillflyktsort undan offentlighetens prestationskrav (Gullestad, 1993).

2. Syfte och forskningsfrågor

Hemmet formas utifrån de boendes världsuppfattning och rådande samhällseliga ideal (Gullestad, 1993; Århem, 2000). Därför avser denna studie att bidra till kunskap om kulturella föreställningar. Syftet med studien är att bidra till forskningen kring hemmet genom att undersöka hur människor ser på secondhandföremål i hemmet, varför de väljer att inreda sina hem med dessa, samt vilken betydelse föremålen ges. Genom att undersöka vad människor vill uttrycka genom secondhandföremål i hemmet kan aspekter av både secondhandshopping och hemmet i sig belysas. Följande frågor avses att besvaras:

- Vilken roll spelar secondhandföremål och varför väljer människor att inreda sina hem med dessa?
- Vad vill människor uttrycka genom secondhandföremål i hemmet?

3. Metod och material

Studien är kvalitativ och belyser några perspektiv på, och förhållningssätt till, begagnad heminredning. Empirin hämtas genom deltagande observation och semistrukturerade intervjuer. Den analyseras sedan utifrån ett hermeneutiskt förhållningssätt där kopplingar görs till relevant teori och tidigare forskning.

3.1 Empirisk metod

3.1.1 Semistrukturerade intervjuer

Jag har genomfört fem stycken intervjuer som var ungefär 30 minuter långa. Tre av intervjuerna skedde i de intervjuades hem och två intervjuer skedde över videosamtal. Fyra av intervjuerna spelades in och transkriberades. Under den femte intervjun fördes anteckningar och enstaka citat skrevs ned under intervjuens gång. Jag har dessutom genomfört en kortare intervju på ungefär tio minuter med sambon till en av dem jag genomförde en längre intervju med. Informanterna nåddes genom min bekantskapskrets. Några av dem tillfrågades personligen, andra av dem svarade på ett inlägg jag publicerat på Instagram där personer med intresse för att delta i denna studie efterfrågades.

Intervjuerna var av semistrukturerad karaktär. Vid semistrukturerade intervjuer har forskaren i förväg listat områden som den under intervjun ställer frågor utifrån (Hallin & Helin, 2018). Beroende på den intervjuades svar ställdes olika följdfrågor, och deras intressen fick därigenom styra intervjuens riktning. Resultatet blev därigenom fem ganska olika intervjuer. Jag hade en intervjuguide (se Bilaga 1) som jag förhöll mig till, men frågor ställdes endast när jag upplevde att samtalet stannat av. Samtalet fick delvis flyta fritt, och vilka frågor som gavs mest fokus berodde på den intervjuade och vad den hade att berätta. När intervjuerna genomfördes i personernas hem möjliggjorde det för mig att uppfatta detaljer som de själva inte berättat om, och jag kunde därigenom fråga om sådant som de själva inte reflekterat över men som jag fann intresse i.

Vid genomförandet av intervjuerna ville jag ha möjlighet att få komma hem till människor för att se hur de har det. Av säkerhetsskäl avråddes jag från att gå hem till främlingar. Därför har de jag intervjuat funnits i, eller i anslutning till, min egen umgängeskrets. Alla är i tjugooårsåldern (mellan 24 och 29 år gamla), och ingen av de intervjuade har barn. De bor

ensamma, med rumskamrater, eller med sambos. De bor alla i Sverige: i Stockholm, Göteborg och två större studentstäder. Dessa avgränsningar har gjorts med anledning av studiens omfattning. Genom att utforska uppfattningar inom en delvis homogen grupp kan viktiga aspekter belysas trots studiens begränsade omfattning.

De intervjuade (Alla de intervjuade har tilldelats fiktiva namn):

Sofia, 25 år, socionomstudent. Intervjun genomfördes på plats i hennes hem. Den kortare intervjun genomfördes med hennes sambo, David, som är 29 år och gymnasielärare. De bor tillsammans i en trerumslägenhet i en mellanstor studentstad.

Vera, 26 år, student i statsvetenskap. Bor ensam i en studentlägenhet i en storstad. Intervjun genomfördes i hennes hem.

Albin, 28 år, arbetar med 3D-grafik som visualiserare. Bor i en fyrrumslägenhet i en storstad tillsammans med två rumskamrater. Intervjun genomfördes i hans hem.

Lina, 24 år, student i juridik. Bor i en trerumslägenhet i en mellanstor studentstad tillsammans med sin sambo. Intervjun genomfördes genom videosamtal.

Sasha, 27 år. Studerar till gymnasielärare. Bor i en sexrumslägenhet med tre rumskamrater i en storstad. Intervjun genomfördes över videosamtal.

3.1.2 Deltagande observation

Utöver intervjuerna har jag också ägnat mig åt deltagande observation. Under sex stycken timmeslånga observationstillfällen i sex olika secondhandbutiker har jag kunnat observera olika aspekter av vad det innebär att handla secondhand. Dessa observationer har utvecklat och tillfört ytterligare en dimension till hur människor resonerar kring begagnad heminredning.

Butikerna där jag observerade profilerar sig på olika vis. Två av dem tycks ha noga utvalda varor som säljs till relativt höga priser. Två andra butiker har fokus på välgörenhet. En av butikerna liknar ett lagerutrymme, där finns allt från motorsågar till antika takkronor och det är svårt att ta sig fram i butiken. Den sista butiken har fokus på återbruk och återanvändning. De ligger alla i Göteborg men i olika delar av staden. Vissa ligger centralt, andra ligger i industriområden en bit utanför staden. Genom att undersöka hur butikskommunikationen om varor såg ut, hur besökare betedde sig och samtalade, samt vilken typ av varor som var till salu, fick jag en bredare förståelse för fenomenet begagnad heminredning än vad jag fick

genom enbart intervjuer. Detta eftersom jag kunde identifiera sådant som människor kanske inte själva tänker på eller är medvetna om.

Under observationstillfällena förde jag korta anteckningar, *jottings* (Emerson m.fl., 2011), i min mobiltelefon, som sedan, direkt efter avslutad observation, renskrevs till fullständiga, utförliga fältanteckningar.

3.2 Analysmetod

Vid etnografisk analys är det av stor vikt att analytiska begrepp utvecklas utifrån den insamlade empirin, och inte utifrån förbestämda hypoteser (Charmaz & Mitchell, 2001). Detta innebär, för mitt arbete, att jag inte har utgått från några universella teorier, utan att analytiska begrepp och teoretiska ramverk har tagit form under arbetets gång. Empirin har analyserats med hjälp av en tematisk strategi och har därför delats in i teman centrerade kring analytiska begrepp (Hallin & Helin, 2018).

Socialantropologisk forskning är, till skillnad från naturvetenskaplig forskning, inte replikerbar, och har därmed låg reliabilitet. Den kan trots det ge djupgående inblickar i olika samhällsfenomen. Den är situerad och beroende av tid, plats, vem forskaren själv är, vilka människor forskaren stöter på, etcetera. Roger Sanjek (1990) menar därför att antropologisk validitet bör redovisas genom att tydligt förmedla forskningens teoretiska utgångspunkt, vilka vägval antropologen ställts inför under sin tid i fält, samt att det som påstås beläggs med hjälp av utdrag ur den empiriska datan. Allt detta tar jag fasta på i min analysmetod, och det är också viktigt att belysa att den kunskap jag når fram till inte är någon objektiv sanning. Det är istället kunskap som har skapats i samspel mellan mig, människorna som deltagit i min undersökning, och miljön omkring oss. Emerson m.fl. (2011) belyser hur resultatet formas av forskaren inte minst genom att det är denne som väljer vilka delar av empirin som lyfts fram i den slutgiltiga texten. Den här uppsatsen har därigenom formats utifrån mig som forskare och vad jag tycker är viktigt. Allt från valet av ämne till vilka slutsatser som dras har filterats genom mig, och uppsatsen har med det formats utifrån min livsvärld.

3.3 Etiska överväganden

Jag har läst och förhållit mig till Vetenskapsrådets (2017) rapport God forskningssed. Jag har tydligt presenterat mig och min studie för de intervjuade. De har informerats om att deras

deltagande är frivilligt och att de därför när som helst också kan avbryta sin medverkan. Vidare har de anonymiserats för att kunna säkerställa deras säkerhet.

Besökarna i seconhandbutikerna har, på grund av att jag inte tillkännagav mig själv som forskare utan bara anonymt befann mig på platsen, inte kunnat ge samtycke till att delta. Butikerna är offentliga platser och de anteckningar jag fört har endast innehållit identifikation i form av ett antaget kön och en ungefärlig ålder. Jag har därför inte hanterat några känsliga uppgifter. De observationer som redovisas i denna studie är av generell karaktär, och särskilda mönster i butiksbesökarens beteenden har identifierats. Det är därigenom omöjligt att känna igen särskilda individer bland butiksbesökarna utifrån denna uppsats.

Vissa av de intervjuade är vänner till mig. Detta har krävt ett kritiskt förhållningssätt till den kunskap jag tillhandahållit genom intervjuer gällande huruvida den är ämnad för mig personligen eller för mig i egenskap av forskare. Kunskap ämnad för mig som privatperson är inte lämplig att offentliggöra i denna uppsats.

4. Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

4.1 Tidigare forskning

Secondhandföremål och människors relation till dem utforskas av Anna Bohlin (2020). Hon beskriver hur urbana svenskar relaterar till saker som har inhandlats secondhand. Dessa ting anses ibland vara besjälade, som att de är vid liv och har en historia att berätta. Genom att äga en sak fyller människor dem med liv och kärlek, och de blir därigenom besjälade. Det kan innebära att en nyinköpt IKEA-soffa saknar själ, men efter ett antal år, när den stått i ett hem, använts och älskats, kommer den kanske att ha utvecklat en själ. Gamla saker kopplar samman de nuvarande ägarna med de människor som hade saken förut. Bohlin beskriver också hur begagnade saker anses gjorda för att användas. Nya saker förväntas hållas i nyskick, och om de går sönder kan ilska uppstå, vilket gör att innehavarna använder dem med större försiktighet än begagnade föremål. Secondhandföremål köps i befintligt skick och människor har därför större tolerans för att saken förändras. Nya sakers värde ligger i att de är orörda. Secondhandsakers värde ligger däremot i att de är användbara, och de är användbara just för att de har använts förut (ibid.). Även Gretchen Herrmann (2011) beskriver denna användbarhet. Hon menar att secondhandföremål vid försäljning inte befinner sig i någon kategori utan är flexibla, de är öppna för kreativa lösningar och nya användningsområden.

Marianne Gullestad (1993) skriver om hemmet och dess roll vid identitetsskapande. I hemmet förkroppsligas kulturella ideal, och att inreda hemmet är instrumentellt vid skapande och definierande av familjrelationer. Inredning är också ett kreativt uttryck som används för att förmedla till omgivningen sådant som de boendes identitet, status, relationer och klass. Personer inom samma samhällsgrupp har ofta snarlika hem, men belyser själva gärna hur unika deras hem är. Detta visar på ett kulturellt ideal av självständighet. Gullestad (ibid.) beskriver också att hemmet fungerar som ett slags utopi. När samhället i stort upplevs som fragmenterat och stressigt, skapas genom hemmet en enhetlig trygghet. Även Jonas Frykman och Orvar Löfgren (1979) beskriver hemmet som en tillflyktsort från det stressiga samhället. Hemmet är en privat fristad för vila och rekreation, för kärlek, omsorg och värme, till skillnad från det offentliga samhället där produktivitet prioriteras.

Liksom Gullestad (1993) beskriver även Kaj Århem (2000) hur hemmet speglar kulturella ideal. Han skriver om hur massajernas byar tagit form utifrån deras världsuppfattning och

vardagsliv. Hemmen är utformade på samma vis som byn i stort: det kulturella, offentliga och statusgivande tar plats i mitten, medan det naturliga, reproduktiva förskjuts till ytterkanterna. Även Erving Goffman (1959) beskriver att hemmet delas in mer privata och mer offentliga delar. Han beskriver hur människor när de möter en ny person skapar sig en uppfattning av denne genom att kategorisera in personen tillsammans med andra personer den mött förut. Kategoriseringen gör att det blir tydligt för alla närvarande vad de kan förvänta sig från varandra och från situationen. Hur människor framställer sig själva i mötet med andra människor är därigenom viktigt och typen av agerande är ofta sammankopplat med en viss social roll. En persons agerande, av Goffman kallat för fasad, förmedlas delvis genom den *setting* personen befinner sig i; när bilden av en person skapas, skapas den med hjälp av dennes ägodelar. Hemmet kan delas in i främre regioner, *front regions*, där socialt umgänge med andra människor äger rum, och bakre regioner, *back regions*, där de privata förberedelserna inför dessa möten sker (ibid.).

Stephen H Riggins (1990) beskriver hur de objekt en person väljer att visa upp i sitt hem etablerar och bekräftar personens identitet. I hemmets mer offentliga delar, såsom vardagsrummet, återfinns många identitetsbekräftande objekt som anknyter till sådant som andra människor, viktiga platser i den boendes liv, eller fritidsintressen. Talya Rechavi (2009) menar att vardagsrummet därigenom är en länk mellan hemmet och världen utanför. Genom objekten i vardagsrummet speglas världen utanför hemmet, objekten refererar till människor, platser och upplevelser som inte hör hemmet till. Världen utanför välkomnas också in i hemmet genom vardagsrummet, eftersom det är dit gäster bjuds in.

4.2 Teoretiska utgångspunkter

För analys av den insamlade empirin har åtta analytiska begrepp valts ut. De har valts ut induktivt (Hallin & Helin, 2018) genom att utforska återkommande teman i den insamlade datan.

4.2.1 Identitet och relationsskapande

Den personliga identiteten etableras ständigt, vid alla sociala möten (Goffman, 1959). Identiteten är både individuell och kollektiv, varje person är på samma gång både en individ och del i olika grupper (Jenkins, 2004). Genom att en person ställs i jämförelse med andra etableras vem denne är, och personen definieras dels utifrån vem den är lik, men också vem

den är olik. Skapandet av identitet är delvis något människor gör om sig själva, men också något andra gör åt en (ibid.), bland annat genom att de placerar in en i olika kategorier (Goffman, 1959). Genom identitetsskapandet ses människor som unika individer, på samma gång som deras likheter till andra människor också förtydligas genom att de tilldelas olika gruppstillhörigheter (Jenkins, 2004). Dessa grupper kan ha olika undermedvetna beteendemönster, habitus, kopplade till sig (Bourdieu, 1986). För en person hemmahörande i en viss grupp eller kontext är det tydligt huruvida en annan person är del av gruppen eller utomstående, utifrån om denne är del av gruppens habitus eller ej.

Hemmet kan utöver att förmedla den individuella identiteten också förmedla den identitet som är familjegemensam (Gullestad, 1993). Genom att tillsammans inreda och renovera hemmet utvecklas, etableras och förmedlas de boendes gemensamma identitet och vilka som är del av samma familj avgörs ofta av vilka som bor i samma hem (ibid.). Reimer och Leslie (2004) belyser rollen av konsumtion vid relationsskapande. De menar att konsumtion är en social process som sker med andra människor i åtanke och därigenom placerar den shoppande i ett nät av relationer. När nya objekt förs in i hemmet behöver de gemensamt definieras av de boende och är därigenom del av det gemensamma relationsskapandet. Konsumtion sker också med tanke på framtida gäster, vilket vidare belyser konsumtionens sociala roll.

4.2.2 Hemmet som en privat fristad

Gullestad (1993) beskriver hemmet som en fristad från ett samhälle som upplevs som kallt och fragmenterat. Hemmet skapar en enhetlig trygghet, en plats för kärlek och värme, där den boende kan undkomma samhällets krav på produktivitet och vila upp sig (Gullestad, 1993; Frykman & Löfgren, 1979). Ett hem är enligt Goffman (1959) en fristad där den boende kan slappna av och vara sig själv, där den persona som visas för samhället kan släppas och det egentliga jaget får komma fram. Det privata hemmet ställs i kontrast mot den publika offentligheten, men även hemmet i sig delas in i mer offentliga och mer privata delar (Goffman, 1959; Riggins, 1990; Rechavi, 2009; Århem, 2000). Till vissa rum, såsom vardagsrummet, välkomnas besökare, och där finns också många identitetsbekräftande objekt (Riggins, 1990; Rechavi, 2009). Hemmet är en fristad för den boende från att behöva spela sin offentliga roll, där kan denne slappna av och slipper anpassa sig utifrån de sociala positioner den tillhör (Goffman, 1959).

4.2.3 Smuts och “*matter out of place*”

Mary Douglas (1966) skriver i sin klassiska text *Purity and Danger* om var saks ordning och om hur smuts är “*matter out of place*,” alltså att något anses smutsigt och äckligt när det befinner sig på fel plats. Det som anses vara smuts är när något har hamnat i fel kategori och befinner sig på en annan plats än den givna. Ett hårstrå är inte smuts när det sitter på huvudet, för det är där det hör hemma, men det är smuts om det ligger i middagstallriken. Douglas skriver om hur saker anses vara smutsiga om de inte entydigt kan placeras i en enda kategori eller om de har tagits ur sin kategori och placerats i en annan. Smuts kräver alltså att det finns en särskild ordning för saker och ting, och att denna ordning bryts. Tankar om vad som är smutsigt och rent beror på socialt konstruerade normer (ibid.).

4.2.4 Tiden och ägodelars själ

Ambjörnsson (2018) menar att hemmet ofta kopplas samman med en statisk, stillastående syn på tiden som ställs i kontrast mot den linjära, framåtskridande och produktiva tiden i resten av samhället. Den normativa, hegemoniska synen på tid har formats utifrån ideal om framsteg, tillväxt och konsumtion, vilket innebär att det förflutna, såväl som den cykliska tidsuppfattning som hemmet kopplas samman med, ses som förlegat och mindre utvecklat (ibid.). Å andra sidan lyfter Bohlin (2020) att äldre föremål oftare anses besjälade än nya. Ett föremåls själ utvecklas över tid och uppstår genom att föremålet används och älskas. Själen syns genom spår av användning och tidigare ägare, och innebär att objektet anses levande, som att det har en historia att berätta. Föremålet skapar på så vis en koppling mellan nuvarande ägare och tidigare ägare, eftersom det anses kunna påvisa något om hur livet för tidigare ägare såg ut.

5. Resultat och analys

5.1 Att shoppa secondhand: Tidskrävande och relationsskapande

En man i trettioårsåldern med en välfylld kundkorg rör sig långsamt längs butikens väggar. Han står med ögonbrynen lätt ihopdragna och betraktar de välfyllda hyllorna med blomkrukor. Han lyfter upp en kruka, synar den noga, och ställer sedan tillbaka den igen. Sedan tar han ett steg åt höger och tittar noga på hyllan igen. Processen upprepas gång på gång medan han långsamt rör sig längs väggen med hyllorna. Vid ett tillfälle lyfter han upp en kruka och synar den noga, innan han ställer tillbaka den på hyllan, för att sekunder senare göra om processen med samma kruka en gång till.

Mannens secondhandshopping tar lång tid. Han granskar noga butikshyllorna för att inte gå miste om något han hade velat köpa. Även Sofia, som studerar till socionom och bor tillsammans med sin sambo David i en trerumslägenhet i en mellanstor stad, berättar att det kan ta mycket tid att handla secondhand. Hon och David har bott i sin lägenhet i mer än sex månader och har nyligen köpt ett noga utvalt matbord till sitt vardagsrum. "Det var viktigt att det [bordet] hade en iläggsskiva. För i framtiden, då kanske vi [Sofia och hennes stora familj] firar jul här," säger Sofia. Det var svårt att hitta rätt bord, för det var viktigt att det föll dem i smaken, var utdragbart med medföljande iläggsskiva, och relativt billigt. "Det här [bordet] var ett fynd, för jag har sett liknande på [Facebook] Marketplace och de var dyrare men inte lika fina."

Sofia berättar också att hon, David och Davids föräldrar brukar gå i secondhandbutiker tillsammans på helgerna. "Det är kul [att handla secondhand] för man vet inte vad som kommer att finnas. På IKEA, där kan man ju kolla på hemsidan innan och sen bara åka dit och hämta det." Att handla secondhand är en aktivitet på ett annat sätt än att handla nyproducerat och det är något som Sofia, hennes sambo och hennes svärföräldrar gör tillsammans. Att handla secondhand tar mer tid än att åka till ett möbelvaruhus, men det finns en annan slags spänning i det eftersom det inte går att veta på förhand vad som kommer att finnas i butiken. Tidsåtgången kan också bidra till hur uppskattade de inköpta sakerna sedan blir. Cardozo (1965) visar på att produkter som kräver större ansträngning att införskaffa skattas högre än produkter som kräver mindre ansträngning. Tiden som läggs ner vid

secondhandshopping är ett slags investering i föremålet, och kan därför bidra till att föremålet uppskattas mer.

Tiden Sofia, David och Davids föräldrar spenderar i secondhandbutiker är dock inte bara en investering i föremålen som de sedan köper, utan också en relationsskapande aktivitet. De spenderar ofta lediga dagar tillsammans i secondhandbutiker. Sofia säger: "Vi brukar gå [i secondhandbutiker] tillsammans. Nästan varje helg." Att secondhandshopping är ett slags aktivitet kan också ses i följande observation i en secondhandbutik som främst säljer kläder och mindre heminredningsattiraljer:

Den stora merparten av butikens besökare är kvinnor, de flesta i övre medelåldern eller pensionärer. De samtalar lågmält med varandra i mindre grupperingar. En kvinna i sextioårsåldern, hållandes en galge med en grön friluftsjacka på, samtalar lågmält med en annan kvinna. Plötsligt säger hon "Nej, jag måste behärska mig," med starkare röst, och hänger tillbaka jackan på klädstången.

Kvinnan måste behärska sig och avstå från att köpa jackan. Hon förefaller inte ha kommit till butiken för att handla, åtminstone inte just den typen av jacka. Hon är där tillsammans med en vän och de samtalar med varandra i butiken. Även många andra observationer visade på att secondhandshopping ofta görs i par eller mindre grupper. Secondhandshopping är ett slags aktivitet i sig som inte alltid behöver ha inköp som huvudmål, och det görs ofta tillsammans med andra.

Att handla begagnad heminredning tar ofta särskilt lång tid. Det är ibland anledningen till att flera av dem jag intervjuat hellre väljer att köpa nyproducerat. När jag frågar Albin, 3D-grafikern som bor tillsammans med två rumskamrater i en storstad, om han brukar handla secondhand säger han att han gör det mycket mer idag än förr. Han jämför med tiden då han nyligen flyttat hemifrån, när han skapade sitt hem. "[Jag handlar secondhand] mycket mer nu än vad jag gjorde förr. Förut behövde jag mycket grejer, och då blev det IKEA. Jag behövde saker direkt, jag kunde inte vänta. Och de [IKEA-möblerna] duger, IKEA har bra grejer ibland." Men nu när han har alla möbler han behöver och förändringar sker för att han söker en särskild stil, då är det inte lika troligt att han kommer att välja IKEA, säger han och tillägger: "Då skulle jag antingen försöka handla secondhand eller om jag kommer över någon bra *deal* på nån designmöbel som jag tycker är *nice*." Att handla secondhand är tidskrävande, vilket gjorde att Albin när han just flyttat hemifrån och hade ett behov av

många nya möbler framförallt handlade på IKEA. Att handla nyproducerat var smidigt och gick snabbt. När det inte är lika bråttom och inköpen av möbler bygger på en önskan om att förändra hemma stilmässigt, snarare än att fylla ett behov, finns dock mer tid att ägna åt inköpen. Då skulle han i första hand köpa något secondhand eller vänta tills han hittar något till ett ovanligt bra pris.

Även Lina, den 24-åriga juridikstudenten, berättar för mig att hon har ett intresse för att handla secondhand men att de flesta möblerna i hennes och hennes sambos lägenhet är köpta nya. "Ska man köpa secondhandmöbler, då måste man ha ganska god flexibilitet med vad man kan tänka sig," säger hon. Hon och hennes sambo bor i en liten trerumslägenhet på 43 kvadratmeter, och därför har de haft svårt just med flexibiliteten, säger hon:

Har man en liten yta, då kanske man googlar vilka byråer som passar på just de här måtten, och då blir det ju så himla lätt att köpa något som man vet passar. Istället för att åka och kolla i secondhandbutiker där det inte finns ett så stort utbud. Ofta kräver det lite mer [att handla secondhand]. Man måste kanske hålla koll på ett annat sätt och ha ganska lång tid på sig. Man kanske inte ska behöva köpa någonting omgående, utan man ska kanske ha lite tid, så man kan köpa någonting när det faktiskt kommer in något som passar. [...] Och ofta får man en idé som "Nu vill jag ha ett nytt skrivbord," och då pallar man inte att vänta i tre månader på att det rätta skrivbordet kommer, utan då åker man till IKEA och köper det där.

Att handla begagnat, och noga välja ut varan, kan ta mer tid än att handla nyproducerat och är därigenom en aktivitet med många dimensioner. Det tar längre tid att gå i butikerna och leta, eller så måste shopparen vänta på att rätt sak ska dyka upp på marknaden. Den ökade tidsåtgången kan leda till att sakerna blir mer uppskattade när de väl är inhandlade (Cardozo, 1965), men det kan också leda till att människor väljer att åka till möbelvaruhus för att snabbt och smidigt få tag på det de söker. Secondhandshopping är också en aktivitet som många gör tillsammans. Människor spenderar tid tillsammans i secondhandbutiker, och det bidrar därigenom till det relationsskapande som Gullestad (1993) menar sker genom heminredning.

5.2 Hemmet som identitetsskapande

Hemmet formas efter de boende, samtidigt som de boende formar hemmet. Hemmet är också instrumentellt i skapandet av identiteten, både den individuella och den familjegemensamma

(Gullestad, 1993; Meløe, 1988). Hemmet är en scen varpå den personliga identiteten visas upp (Goffman, 1959), och den boende bedöms utifrån hur dennes hem ser ut (Ambjörnsson, 2018). Riggins (1990) skriver om statusobjekt, objekt som förmedlar status eller prestige. Dessa objekt kopplas samman med sätt att leva eller kulturella ideal och visar på grupptillhörighet. Även kollektiva objekt, såsom objekt kopplade till en nation eller en religion, förmedlar att den boende tillhör en viss social grupp. Riggins (1990) skriver dock att det i västvärlden är vanligare att objekt visar på att den boende individen eller familjen är unik snarare än del av ett kollektiv. Rechavi (2009) beskriver hur hemmet, och i synnerhet vardagsrummet, innehåller många saker som kopplar samman den boende med sin identitet. Saker som fotografier och souvenirer påminner om relationer och tidigare upplevelser (ibid.).

Det Riggins (1990) skriver om att objekt kan peka på den unika individualiteten kan ses både hos Sofia och Lina. Sofia berättar att hon och hennes sambo uteslutande köper detaljföremål och prydnadssaker secondhand. "Jag skulle ju inte gå till IKEA och köpa en liten skulptur. Verkligen inte" hon har äckel i rösten och betonar starkt det sista ordet. "Jag tycker de [detaljerna] ska vara som mig och David, det är tråkigt att ha samma som alla andra." Lina berättar att hon och hennes sambo köper "småpryttlar" som krukor, vaser och ljusstakar secondhand. "De är så himla bra att hitta där [i secondhandbutiker], för det är ofta väldigt billigt, och lite annorlunda. De [föremålen] är inte såna som många har. Inte så trendigt, liksom." När hemmet ska förmedla individualitet (Riggins, 1990) är det viktigt att detaljerna som uttrycker just detta är individuella och inte påminner alltför mycket om föremålen i andra människors hem. Prydnadssaker och "småpryttlar" bör därför inte köpas på möbelvaruhus, för då blir hemmet alltför likt andras hem, utan kan med fördel köpas secondhand.

Vikten av att hemmet förmedlar en unik identitet kan också ses hos Vera. Vera bor i en enrumslägenhet i en storstad, och på frågan om vad hon tror att någon skulle tänka om henne utifrån hennes hem svarar hon:

Jag tänker att det är ju inte *Carpe Diem*-tjejen [en typisk småstadstjej]. Det är väl ändå någon som har läst bloggar av hipstertjejer när hon var ung, typ. Och man blir inte förvånad när man öppnar mitt skafferi och ser att jag har *Mon Amie* [en porslinsserie som ofta sågs i bloggarna Vera refererar till] som mitt porslin, det blir man inte förvånad av.

Det sista, om porslinet, säger hon med en skärpa i rösten. Som att hon är irriterad på sig själv över att hon så tydligt faller in i mallen över hur just den där blogggläsaren ska vara. Sedan fortsätter hon:

Jag tycker de [porslinsföremålen] är fina, men jag kan verkligen känna, varför köpte jag dem? Jag började önska mig dem när jag var sexton, typ. För att jag blev tvingad. ”Det är jättebra att önska sig sådant nu!” Men jag är så glad att jag var stark nog att inte falla för *Carolina Gynning*-glasen som alla andra i [den mindre hemstaden] hade. De har jag inte!

Identiteten skapas genom jämförelse med andra, både individuellt och i grupp (Jenkins, 2004). Vera identifierar sig som en person som har läst en viss typ av bloggar under sin uppväxt, men inte som en Carpe Diem-tjej, som saknar egen identitet, eller som tjejerna i hemstaden som hade de populära Carolina Gynning-glasen. Både Carpe Diem-tjejen och tjejen med glas designade av Carolina Gynning har kopplingar till småstäder, och genom att positionera sig emot dessa definierar sig Vera som en person som hör hemma i storstaden. Samtidigt blir hon nästan irriterad på sig själv över att hon så väl passar in i mallen för hur den blogggläsande tjejen är, genom att ha precis det porslin som hon tycker kan förväntas av den blogggläsaren. Trots att blogggläsarna är en grupp hon identifierar sig med, är det inte önskvärt att för tydligt passa in i mallen och vara förutsägbar. Detta kan även ses hos Albin som beskriver hur han resonerar när han inreder sitt hem:

Jag hade kanske inte köpt sådana klassiska *Thonet*-stolar. De är väldigt fina, men de är lite för klassiska. Jag gillar ju dem, men jag känner att de inte är jag. Jag gillar inte när det är för perfekt färgkoordinerat och jag gillar inte heller när det blir för mycket, bara, secondhand. För då blir det en grej. Jag vill inte att det ska vara en grej utan jag vill att det ska vara jag. Om jag går in för någonting helhjärtat, då har jag anpassat mig efter [en mall]. Och jag vill inte anpassa mig, utan jag vill köra på vad jag tycker är *nice* och vad jag tycker passar ihop.

Även Albin anser att det är negativt att för tydligt falla in i en mall kring hur någon ska vara eller hur hemmet ska se ut. Att inreda sitt hem med enbart secondhandföremål vore att på ett för tydligt sätt anpassa sig efter att vara just en person som inreder sitt hem med secondhandföremål. Detta menar Albin skulle göra hans inredning till ”en grej”, det skulle följa en viss mall, istället för att representera honom och vem han är. Gullestad (1993) menar

att hemmet förkroppsligar kulturella ideal, och att personerna i hennes studie gärna belyste hur unika och personliga deras hem var vilket hon menar visar på ett kulturellt ideal av självständighet. Även Riggins (1990) belyser att det västerländska idealet är att vara unik hellre än del av ett kollektiv. Att på ett alltför tydligt sätt passa in i en mall, vilket både Vera och Albin menar är dåligt, gör att grupptillhörigheten framstår tydligare än den unika identiteten. En person som passar in i en mall och betraktas som förutsägbar ses inte som unik.

Hemmet kan, utöver att visa på den individuella identiteten, även etablera en familjeidentitet. Vilka som tillhör samma familj avgörs ofta genom vilka som bor i samma hem och att bygga hemmet tillsammans bygger också familjerelationerna (Gullestad, 1993). På frågan om vad som får Lina att känna sig hemma svarar hon att det krävs en plats som är hennes. "Det ska vara mitt. Jag ska ha bestämt hur det ska se ut och kunna disponera över ytor och föremål som jag vill." Om hur detta ter sig nu, när hon är sambo, jämfört med när hon bodde ensam säger hon: "Man behöver ju ta hänsyn till den andra på ett annat sätt. Men, jag ser ju det här som vårt hem. Och då är ju han liksom inbegripen i det, att han får finnas här." Istället för att hemmet speglar den personliga identiteten speglar det den gemensamma identiteten för den familj som består av Lina och hennes sambo.

Lina förklarar också att hennes tankar om vad som är fint har utmanats sen hon flyttade ihop med sin sambo. "Innan jag träffade honom, hade [jag] en tanke om att jag ville köra mycket ljusst. Men sen så har jag insett, och kanske kompromissat, att det är mysigt och härligt med mörka färger också." Hemmet är inte bara hennes, utan deras gemensamma, och därför speglar deras hem vilka de är tillsammans snarare än summan av två olika individer. Hemmet visar på deras gemensamma familjeidentitet (Gullestad, 1993). Detta kan ställas i kontrast till hur det ser ut hemma hos Albin. Han bor med två rumskamrater, men det är han som står på hyreskontraktet. De andra två är inneboende, och det är Albins möbler och ägodelar som pryder de gemensamma utrymmena. Hos Albin har inte de boendes olika stilar flutit samman och bildat en gemensam, för de tre boende är inte del av samma familj.

5.2.1 Att se sig själv utifrån

Riggins (1990) skriver om aidentifierande objekt, *disidentifying objects*. Dessa är saker som placerats i hemmet för att den boende ska framstå som att den tillhör andra sociala grupper än vad den gör. Aidentifierande objekt kan exempelvis vara statusgivande, komplexa böcker

som inte läses eller kopior av dyra antikviteter. Genom dem kopplas den boende ihop med särskilda egenskaper, men en person ur den signalerade gruppen kan lätt se igenom detta, eftersom den boende inte har rätt habitus (Bourdieu, 1986). Vera är rädd för att av misstag, på grund av bristande kunskap, använda sig av avidentifierande objekt. Hon har noga valt ut affischer med ett abstrakt, grönt motiv som sitter på hennes väggar.

Det finns ju så mycket att de ska sälja någon billig kopia av konst. Jag kan ju ingenting om konst. Så tänker jag att mina kompisar som är kunniga ska komma hem hit och [säga]: ”Jaha, Matisse.” Jag vet inte ens [vad som är en Matisse-målning], jag vet inte! Så jag blir så rädd att det ska se fånigt ut. Så därför tog jag någonting som inte anspelar på att det ska vara någon form av *fake*-affisch [ett tryck] från Monet, typ. Så det är därför jag har dem.

Vera vill inte ha konst på sina väggar som får henne att se fånigt ut och få henne att framstå som någon hon inte är. Hon är rädd för att köpa ett konstverk utan att veta något om det och sedan överraskas med vetskapen när hennes konstkunniga vänner kommer på besök och berättar för henne om det. Vera säger att hon inte vet något om konst men att hennes vänner gör det, vännerna har ett större kulturellt kapital (Bourdieu, 1986) än Vera. Skillnaden i kulturellt kapital skulle framträda och belysas om Vera av sina vänner informeras om de hypotetiska konstverk som hon ovetandes om deras innebörd har placerat på sin vägg. För att undvika en sådan situation väljer hon att istället ha abstrakta konstverk som hon upplever sig inneha tillräcklig kunskap om. Goffman (1959) beskriver att det är ytterst pinsamt för en person om någon ser igenom dennes fasad och kan konstatera att den gjort sig till. Det är just detta Vera vill undvika genom att noga se till att inte ha avidentifierande objekt i sitt hem, utan ha konstverk som hon förstår sig på. För att hon inte oavsiktligen ska råka utge sig för att ha konstkunskaper som sedan ifrågasätts.

Vikten av att hemmet upplevs förmedla en identitet som den boende identifierar sig med och är villig att visa upp kan också illustreras genom följande samtal med Sasha. Sasha, som bor tillsammans med tre rumskamrater i en storstad, berättar att han skäms över att hans hem inte är så fint som han vill att det ska vara. Han berättar om när en vän var på besök och fick en rundtur i lägenheten av Sashas rumskamrat. När rumskamraten frågade om han kunde visa Sashas rum sa Sasha ”nej” för att han inte hade städad: ”Jag vet att det ligger massa skit överallt, så nej. Nej. Jag kommer bara skämmas.” Han fortsätter:

Om allt ser ut som jag vill att det ska se ut, om allt är städat och liksom bra, då kan det vara kul att *ba'* [bara]: ”Titta här, jag har ett fungerande [liv]. Jag är en fungerande, vuxen människa. Varsågod.” Men när det inte är så, då känns det *skitjobbigt* för då kommer du tänka att det här är en reflektion av hur jag är som person.

Att ha ett välstädat och snyggt hem likställer Sasha med att vara en fungerande, vuxen människa. När han däremot har det stökigt hemma blir det “skitjobbigt”, för då förmedlas en negativ bild av honom till omgivningen. Ambjörnsson (2018) skriver att ett stökigt hem kopplas samman med negativa egenskaper såsom att vara oansvarig, en dålig förälder, eller en potentiellt, farliga medborgare. En person med ett städat hem är däremot trovärdig, ansvarsfull, vuxen och ärlig.

5.3 Själ, eftertanke och betydelsen av tid

Gullestad (1993) beskriver att ett fint hem är ett hem som bär spår av den boendes identitet. Det är utsmyckat med personliga detaljer, har en inbjudande atmosfär och symboliserar saker som kärlek, närhet och samvaro (ibid.). Den här typen av personliga detaljer menar Rechavi (2009) skapar kopplingar till människor den boende har en relation till, så att de i den boendes tanke kan vara närvarande även när de är fysiskt frånvarande. Objekten kan också skapa en koppling till världen utanför hemmet genom att referera till andra platser (ibid.). Vidare skriver Bohlin (2020) om hur secondhandobjekt ibland upplevs som besjälade, som att objekten genom sin närvaro i hemmet skapar kopplingar till de människor som ägt dem förut.

Vikten av personliga detaljer och att den boendes identitet förmedlas genom heminredningen för att ett hem ska anses fint kan ses i detta utdrag från intervjun med Albin. Han beskriver en slags byrå han inte hade velat ha, en som han tycker är alltför tråkig och intetsägande, och fortsätter sedan:

En sådan [byrå] vill jag inte ha, för det kan jag nästan tycka är lite själlöst, för det känns som att man har kopierat allt från en tidning. Det är jättefint, men vem är det som bor här då? Jag tycker ändå att det ska efterlikna mig själv. Det är därför jag ställer upp flygplan lite överallt, och små Tintin-figurer [personliga detaljer].

Albin säger att ha ett hem som ser ut att vara kopierat ur en tidning inte är önskvärt. Ett sådant hem kan vara fint men saknar identifikation om den boende. Han kallar ett sådant hem

för själlöst. Ett önskvärt hem har istället personliga detaljer som visar på egenskaper hos den boende. I Albins fall nämner han flygplan och Tintin-figurer, vilka representerar hans intresse för militärhistoria och hans uppskattning för berättelserna om Tintin. Även juridikstudenten Lina belyser vikten av personliga detaljer för att skapa ett fint hem:

Jag skulle vilja ha det modernt. Men jag skulle vilja blanda det moderna med saker som inte är moderna. Eller de kanske kan vara moderna, men de ska sticka ut. Detaljerna ska vara lite avvikande. Konst, krukor, ljus och sådant [ska vara avvikande]. Det får inte vara för sterilt. Ja, det ska synas att någon bor där, liksom. Och det ska vara ombonat.

Lina säger att det ska synas att någon bor där, att ett fint hem inte får vara för sterilt. Det är viktigt att detaljerna inte är neutrala utan att de sticker ut och visar att någon bor där.

Gullestad (1993) belyser att ett fult hem är opersonligt och är tomt, det saknar personliga detaljer. Ett sådant boende för tankarna till sjukhus eller väntrum och upplevs inte som ett riktigt hem (ibid.). När hemmet saknar personliga detaljer uppstår känslan av sterilt och opersonligt, det slutar då vara ett hem och för istället tankarna till institutionsbyggnader. Detta är motsatsen till ett ombonat och personligt hem, vilket är vad Lina eftersträvar.

Även Sasha lyfter att ett fint hem bär spår av den boende: “[Ett fint hem är när det syns] att någon bor där. Man vill inte ha det helt dött.” Sasha beskriver att det som gör att ett hem uppfattas som dött är när det är alltför genomtänkt:

[Vad som gör ett hem fint är] delvis att det finns eftertanke. Men också att det kanske har funnits flera tankar. Så det inte blir som i reklam, när någon har köpt allt på en gång. Du vet när man kan se på folk att ”du skaffade alla dina tatueringar under loppet av ett år.” De har *helsleeves* [tatueringar som täcker hela armarna], allt är [gjort av] samma tatueringare. Det är snyggt på sitt sätt. Liksom ”Oj, du har en helhet, du har tänkt igenom det här.” Men jag kan tycka det känns så jävla dött och själlöst när folk inte har en ful idiotgrej på fel ställe för att man *ba'* [bara] ”Det här är en bra idé,” typ. Och det kan vara *nice*, när man *ba'* [bara] ”Du har skaffat de här grejerna under typ femton år, för du har inte tänkt.” Det kanske är lite den grejen [som gör att ett hem blir fint]. Du har en tanke, men sen sticker den här grejen ut *asmycket*, den kanske har sentimentalt värde.

Ett levande och fint hem har utformats över tid, menar Sasha. Det är inte helt genomtänkt och enhetligt, utan det finns "idiotgrejer" som bryter av och bidrar med personlighet. Utan det ogenomtänkta och spontana blir hemmet dött och själlöst.

Albin, Sasha och Lina menar att ett fint hem visar på tecken av den eller de boende. Ett hem som saknar dessa personliga, individuella detaljer uppfattas som dött, själlöst och sterilt. Det personliga kan, bland annat, uppnås genom att blanda olika stilar, genom att dekorera med föremål som refererar till personliga intressen eller egenskaper, samt genom att låta heminredningen växa fram över tid. Gullestad (1993) belyser det kreativa i heminredning, att hemmet är resultatet av presenter, arv, byten, egenproducerade föremål och köpta föremål. Objekten har dessutom ett stort symbolvärde och refererar till sådant som minnen, människor, andra objekt, populärkultur och personliga egenskaper (ibid.). Ett hem kan upplevas som alltför enhetligt om det saknar tecken på att ha utformats spontant över tid. Detta är vad Sasha refererar till "som i reklam," och Albin kallar för "kopierat från en tidning." Sådana hem kan upplevas som opersonliga för att de saknar spår av den typ av förändring som Reimer och Leslie (2004) menar uppstår när den boende går igenom olika faser av livet. När den boende förändras och går in i nya faser av livet förändras hemmet tillsammans med den boende för att uppfylla nya sorters behov eller förmedla en annan identitet (ibid.). Det personliga hemmet växer därigenom fram över tid och kan inte skapas på en och samma gång.

Bohlin (2020) beskriver hur begagnade ting relaterar till de människor som hade dem tidigare, om hur sakerna anses berätta en historia och kan knyta ihop den nuvarande ägaren med forna ägare. Vera berättar till exempel om en soffa. Den köpte hon från en privatperson på internet, och hon upplevde till en början en stark koppling till soffans tidigare ägare.

När jag köpte den [soffan] tyckte jag först att den var lite äcklig. Det är en grej när man vet att det är jag själv som smutsat ner den lite, men hon [som sålde soffan] hade inte gjort rent den alls. Så då tänkte jag "Den här kommer jag nog inte sitta så mycket i". Men nu känner jag att jag kan sitta i den, den känns verkligen som min nu. Så det [att den tillhört någon annan] tänker jag inte alls på.

Vera upplever kopplingen till soffans förra ägare som något dåligt. Soffan var äcklig för att den hade någon annans smuts på sig, och hon tänkte därför att hon inte skulle komma att använda den. Kopplingen till den förra ägaren har dock suddats ut med tiden, och nu ser hon på soffan som sin egen. Tid som passerade gjorde att Vera kunde skapa en egen koppling till

möbeln, och kopplingen Vera tidigare gjorde mellan soffan och dess förra ägare blev därigenom mindre framstående. Soffan blev med tiden Veras och en del av hennes hem.

5.4 Smuts, kategorisering och saker utan sammanhang

För att skapa förståelse för världen placeras saker i kategorier (Douglas, 1966). När en person stöter på och uppmärksammar något nytt, placeras det nyfunna in i en kategori med andra, liknande, företeelser, och på så sätt skapas förståelse för det nya fenomenet. När något inte tydligt kan placeras in i en enskild kategori uppstår obehag, och när något hamnat ur sin kategori definieras det som smutsigt (ibid.). Ett hårstrå, till exempel, upplevs som smuts när det ligger på en middagstallrik, men inte när det sitter på ett huvud. Flera av de intervjuade lyfter att de skäms över saker i sina hem som inte har en tydlig plats och som därför inte kan kategoriseras tillfredsställande, och som blir, med Douglas (1966) ord, *matter out of place*. Veras studentlägenhet består av ett rum med integrerat kök, och ett badrum. När hon får frågan om det finns något i hennes hem hon skäms över svarar hon:

Det är mycket grejer som inte har en plats. Som i min byrå, jag har en tanke [om vad som ska ligga i den], men så blir det alltid att där hamnar sådant som jag inte har någonstans att lägga undan. Som städgrejer. Det är mycket grejer som bara trycks in. Och i min garderob, där har jag allt möjligt. Ett tag hade jag böcker som inte fick plats någon annanstans liggandes ovanpå mina kläder.

Vera skäms över saker som inte har en tydlig förvaringsplats, sådant som "bara trycks in". Byrån hon refererar till är en byrå i teak från 1960-talet med tre lådor. Den har hon köpt secondhand. Den står mellan rummets köksdel och hennes säng, och fungerar som ett nattsbord. Ovanpå byrån finns snittblommor i en vas samt tre böcker i en hög med två doftljus placerade på. Vera fortsätter:

Det är saker som ofta ligger framme [som är pinsamma]. Det kan vara *rengöringswipes* [våtservetter för städning], typ. De ligger alltid här [ovanpå byrån] så att jag snabbt kan komma åt dem. Så om det ska komma över kompisar på middag, då tänker jag att jag vill ta bort så det bara är det som ska vara där [på byrån], att det ska se snyggt och städat ut.

När Vera är ensam hemma används byrån som en avlastningsyta, då kan förpackningen med *rengörings-wipes* ligga framme och vara lättåtkomliga, men när gäster kommer över läggs de ner i någon av byrålådans lådor. Att ordna och gruppera objekt, som Vera gjort med objekten på byrån, är en kreativ aspekt av heminredning (Gullestad, 1993). När Veras vänner kommer på besök är det bara det som Vera på ett sådant kreativt vis valt att placera på byrån som ska ligga där. Goffman (1959) menar att hemmet delas in i *front regions* och *back regions*. I de främre regionerna välkomnas besökare, där gestaltas den offentliga personen i de sociala mötena. I de bakre regionerna finns inga åskådare och där förbereds de offentliga framträdandena. Goffman talar framförallt om vardagsrummet som främre region medan sovrum och badrum är bakre regioner. Men ett rum kan växla mellan att vara främre region och bakre region beroende på sammanhang. Exempelvis kan vardagsrummet fungera som bakre region när det där inte finns några besökare. Veras användande av sin byrå visar på just detta. När hennes vänner är på besök är byrån del av de främre regionerna och används för att gestalta hennes identitet genom att endast härbärgera "det som ska vara där", det som ska visas upp. När hon är ensam är byrån däremot del av de bakre regionerna och används på ett mer praktiskt vis.

Lina, som bor med sin sambo i en trång trerumslägenhet, berättar att hon ogärna visar upp lägenhetens extrarum för besökare. "Det här rummet är lite halvdant. Det har liksom inte blivit någonting riktigt av det. Så oftast när någon kommer hit så håller jag den här dörren stängd." Lägenheten har ett kombinerat vardagsrum och kök, ett sovrum, ett badrum och detta tredje, svårdefinierade, rum. Där finns ett skrivbord och några hyllor med kurslitteratur, tvättkorgar och pappersåtervinning, samt klädförvaring i garderober, på en klädstång och i en trasig byrå. Rummet fungerar delvis som kontor, delvis som förvaringsutrymme. "Så det är liksom en jävla blandad kompott här, alltså. Och det är väl det jag inte känner är så... ja, det är inte så trivsamt här inne," säger Lina. Rummet är svårt att kategorisera och saker som inte har någon annan given plats har fått ta plats där inne. Att rummet inte går att placera i en enskild kategori skapar obehag (Douglas, 1966). Genom svårigheterna att kategorisera rummets innehåll blir innehållet smutsigt (*ibid.*), vilket kan göra att det känns jobbigt att visa upp det för besökare. Sopsortering, tvättkorgar och klädförvaring hör dessutom, på grund av sin koppling till förberedelser inför sociala sammankomster, till de bakre regionerna (Goffman, 1959), och kan därför upplevas som alltför privata för att visa för gäster.

5.5 Det sociala och trygga hemmet

Hemmet är en plats präglad av kärlek, omsorg och värme (Frykman & Löfgren, 1979), och i de skandinaviska länderna, som är centrerade kring hemmen, är det den plats där merparten av det sociala umgänget sker (Gullestad, 1993). Att inreda hemmet är också ett sätt att etablera och definiera relationer mellan människor, som exempelvis vilka som tillhör samma familj (Gullestad, 1993; Reimer & Leslie, 2004). Frykman och Löfgren (1979) definierar hemmet som en fristad, en harmonisk plats där den boende kan släppa pretentioner och måsten och bara vara sig själv. De menar att hemmet är en plats för vila och rekreation, vilket de ställer i kontrast till arbetsplatsens produktivitetskrav. Att hemmet är en vilsam plats, en tillflykt från yrkeslivets stress, kan ses i följande utdrag från intervjun med Albin. Albin, som bor tillsammans med två rumskamrater i en fyrarumslägenhet, berättar att hans säng är hans favoritplats i hans hem, för att den är en plats för avslappning.

Jag kan stänga [dörrarna] och ligga och blunda. [Det här är] mitt eget *space*. [...] Jag brukar läsa, sitta och kolla i telefonen, eller så ligger jag och blundar lite. För att koppla av. Det är skönt, för det är mycket [att göra] annars... Det är stressigt på jobbet och så. Här får jag vara och koppla av. [...] Jag har ju massor av grejer för mig hela tiden. Enda gången jag är hemma är för att vila upp mig och koppla av. Försöka komma ikapp.

Albins säng är en plats för avkoppling, en plats där han kan släppa den stress han upplever. Där kan Albin helt fokusera på sig själv och sina egna behov, för sängen är hans eget område, hans *space*. Albin är en mycket social person. Han har ofta fest, brädspelskvällar och middagar hemma hos sig. Vid sådana tillfällen sitter han och hans gäster antingen i vardagsrummets soffor eller runt det stora köksbordet. Detta säger Albin är en av anledningarna till att han uppskattar det egna rummet så mycket. Han beskriver var i lägenheten han och hans gäster brukar vara:

Man börjar i sofforna. Sen tänker man: ”nu ska vi hitta på något”. Om vi inte ska kolla film eller så, men oftast ska man hitta på något. Man ska sitta och snacka lite, och då brukar det ofta vara något man grejar [med], man ska laga mat eller äta. Då flyttar vi oss till köket, och sen [senare på kvällen] tillbaka till soffan. Men inte här inne [i sovrummet]. Det är ganska *gött*, jag gillar att det här [rummet] är skilt från resten av lägenheten.

Albin och hans vänner umgås i vardagsrummets soffor eller runt det stora köksbordet, dessa är lägenhetens främre regioner (Goffman, 1959), men inte i hans sovrum. Hans sovrum är en plats fri från sociala relationer, där han istället kopplar av och vilar upp sig. Sovrummet är lägenhetens bakre region (ibid.). Att köket är en främre region blir extra tydligt i följande uttalande från Albin: "Om jag sitter i köket, då har jag en annan sorts energi. Då är jag redo för att hitta på saker, då vore det kul om någon kommer förbi." Köket är en plats där sociala relationer sker, dit besökare är välkomna och Albins syn på köket kan jämföras med det Rechavi (2009) skriver om vardagsrummet. Vardagsrummet används som ett rum dit människor går för att vara ensamma, samtidigt som de är öppna för att få sällskap av någon annan. När någon vill vara ifred går de in i ett rum där de kan stänga dörren, men om de vill ägna sig åt en egen aktivitet men också vill vara kontaktbara för övriga boende i hemmet utförs aktiviteten i vardagsrummet (ibid.). På samma vis används köket i Albins lägenhet. Detta står i kontrast med Goffmans (1959) ursprungliga teori där köket ses som del av husets bakre regioner, och inte som ett socialt utrymme.

Köket är ett socialt utrymme även hemma hos Sasha. Sasha bor med tre rumskamrater i en sexrumslägenhet och berättar att hans favoritplats i lägenheten är köket. "Det är oftast någon som går igenom det [köket]. Så även om jag sitter och pluggar själv så är det alltid någon jag bor med som [kommer in och säger] 'Tja! Vad gör du?'" Även hemma hos Sasha fungerar köket som ett utrymme där egna aktiviteter utövas samtidigt som det finns en öppenhet gentemot de övriga i hemmet. Det är också där han umgås med sina vänner.

Vi är i köket eller vardagsrummet. Man kan laga mat, äta mat. Det är aldrig särskilt mycket struktur. Det är mest [att någon säger] "Ska vi dra hem?" Sen kåkar man något för att folk blev hungriga, sen kollar man på någonting.

Möjligheten till avslappnat umgänge är vad som gör att Sasha känner sig hemma. Han beskriver ett hem som en plats "Där jag kan släppa garden. Slappna av. Inte göra mig till," och förklarar att det kräver att han känner trygghet. Tryggheten uppstår i relation till andra människor. Han säger: "Det [relationerna till rumskamraterna] är väl också varför där jag bor nu ändå närmar sig att vara ett hem." Sashas syn på ett hem är, precis som Albins, förenlig med Frykman och Löfgrens (1979) definition av hemmet som en fristad. Men där Albin ser hemmet, och i synnerhet sin säng, som en fristad från energikrävande sociala relationer, ser Sasha det som att det är just de sociala relationerna som gör ett hus till ett hem. Att Sasha kan sitta ensam i köket och studera men samtidigt inte behöva vara själv, utan att någon när som

helst kan komma in och erbjuda sällskap, är vad som gör hemmet till en fristad för Sasha. Albins fristad möjliggör för honom att vila och fokusera på sig själv, medan Sashas fristad är en plats där det alltid finns möjlighet till socialt umgänge. I båda deras lägenheter är köket en främre region, en plats för social samvaro.

6. Slutsatser och avslutande diskussion

Denna uppsats undersöker varför människor väljer att inreda sina hem med secondhandföremål, och vad de vill förmedla med dessa föremål. Studien är baserad på semistrukturerade intervjuer och deltagande observation. Studien belyser att secondhandshopping av inredningsföremål kan vara tidskrävande och anses ibland mer utmanande än att handla nytt. Detta bidrar till föremålens symboliska värde, för utöver pengar har den som köper något också investerat tid i föremålen. Handel av nyproducerad heminredning anses med anledning av sitt fasta sortiment och sina informativa hemsidor som ett smidigare och enklare alternativ, vilket är den anledning flera av de intervjuade uppger som avgörande i deras val mellan begagnad och nyproducerad heminredning. Att handla secondhand är en aktivitet som ofta genomförs i sällskap med andra, och det bidrar därigenom till heminredningens relationsskapande aspekter.

Hemmet används för att förmedla den eller de boendes identitet till omgivningen. Detta sker delvis genom hemmets utsmyckande detaljföremål, och dessa inhandlas ofta secondhand för att på bästa sätt förmedla en individuell personlighet. Vikten av att vara individuell kan också ses genom att det inte är önskvärt att på ett alltför tydligt vis passa in i någon given mall. Detta visar på ett kulturellt ideal av individualitet och secondhandföremål används av de intervjuade för att tillgodose behovet av unika föremål som på ett tillfredsställande sätt förmedlar deras individualitet och unika identitet. Det är också viktigt att hemmet förmedlar vad som uppfattas som en korrekt identitet. Ett hem som upplevs förmedla egenskaper som den boende saknar, eller som den har men inte vill låtas som, kan skapa skamkänslor när gäster är på besök.

Vad som ses som ett fint hem är ett personligt hem som inte ser ut att vara kopierat ur en tidning. Det bär tydliga spår av personen som bor där och dennes identitet. Det personliga uttrycket skapas över tid, vilket är varför detta personliga uttryck anses saknas om hela hemmet har inretts på en och samma gång. Det är också viktigt att hemmet inte är för perfekt ordnat, utan innehåller skavanker som belyser den boendes personlighet och påvisar just att hemmet har vuxit fram med åren och att föremål och möbler inte köpts på en och samma gång. Tid är också viktigt för att föremålen i hemmet ska upplevas som ens egna och för att skapa känslan av ett hem.

Saker i hemmet som inte har en tydlig plats kan upplevas som pinsamma eftersom de inte kan kategoriseras tillfredsställande. Detta kan också vara anledningen till att rum med flera olika användningsområden hålls stängda för gäster. Vissa möbler har också olika användningsområden beroende på om det är gäster på besök eller om den boende är ensam i hemmet. Kök och vardagsrum är rum för socialt umgänge, till vilka besökande gäster ofta välkomnas. Detta står i kontrast med tidigare forskning där köket anses tillhöra hemmets privata, bakre regioner. Hemmet är också en plats för vila och avkoppling. Ibland är det de sociala relationerna som gör hemmet till en sådan plats, men det kan också vara avsaknaden av relationer och sociala krav som gör hemmet tryggt och vilsamt.

Studien visar på att secondhandföremål används för att förmedla de boendes personlighet och individualitet, och inköpen av dem har en relationsskapande aspekt. Föremålen skapar en koppling mellan nuvarande ägare och tidigare ägare, vilket placerar den boende i en kontext av andra människor. Identitet uttrycks i hemmet med hjälp av personliga ägodelar och genom att inreda på ett sätt som upplevs spegla de egna egenskaperna. Studien visade också på att ett fint hem är ett hem som inte är alltför genomtänkt och enhetligt. Sådana hem anses inte vara personliga eller tillräckligt representativa av de boende. Å andra sidan ansågs rum utan tydlig kategorisering, rum där saker placerats in av praktiska skäl snarare än estetiska, pinsamma, och dörrarna till dem hålls stängda för gäster. Det vore därför intressant att i vidare forskning utforska skillnaden mellan fint och fult. Vad är skillnaden mellan upplevt stök och personligt uttryck?

Jag lade under intervjuerna märke till att de intervjuade när de talade om secondhandföremålen i sina hem ofta berättade för mig om upplevelser eller personer de kopplade samman med föremålen. De berättade för mig om vem de var i sällskap med när de köpte föremålen, eller om personen de köpte dem av. De berättade hur det luktade i butiken, hur hemtransporten av möblerna gick till, eller vilken livssituation de befann sig i när de köpte ett visst föremål. Med anledning av studiens omfattning fanns inte möjlighet att utforska detta vidare, men även upplevelser med betoning på sinnesintryck vore ett intressant ämne för vidare forskning. Genom att utforska hur människor talar om secondhandföremålen i sina hem skulle vidare aspekter av hur relationen till föremålen ser ut kunna belysas.

Slutligen är en anledning till att människor väljer att handla heminredning secondhand föremålens unika egenskaper. Dessa föremål är mindre vanligt förekommande än möbelvaruhusens produkter, och det är därför mindre risk att någon annan i

bekantskapskretsen har ett likadant föremål som en själv. Secondhandföremål anses därigenom bättre förmedla personlighet och individualitet. Något som dock får människor att välja inköp av nyproducerade varor är dess lättillgänglighet. Vid köp av nyproducerade produkter kan rätt möbel eller föremål hittas på sekunder, vilket jämförs med den ibland betydligt mer tidskrävande secondhandhandeln. Även denna tröskel, som av vissa upplevs som hindrande vid valet mellan secondhand och nyproducerat, skulle vara intressant att undersöka i vidare forskning.

Litteratur

- Ambjörnsson, F. (2018). *Tid att städa: Om vardagsstädningens praktik och politik*. Ordfront.
- Bohlin, A. (2020). The liveliness of ordinary objects: Living with stuff in the Anthropocene. I R. Harrison & C. Sterling (Red.), *Deterritorializing the future: Heritage in, of and after the Anthropocene*. (s. 96-119). Open Humanities Press.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. I J. Richardson, (Red.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. (s. 241-258). Greenwood.
- Cardozo, R. N. (1965). An Experimental Study of Customer Effort, Expectation, and Satisfaction. *Journal of Marketing Research*, 2(3), 244-249.
- Charmaz, K. & Mitchell, R. (2001). Grounded Theory in Ethnography. I P. Atkinson & A. Coffey (Red.), *Handbook of Ethnography* (s. 160–174). Sage.
- Douglas, M. (1966). *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. Taylor and Francis.
- Emerson, M. R., Fretz, I. R., & Shaw, L. L. (2011). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. University of Chicago Press.
- Frykman, J. & Löfgren, O. (1979). *Den kultiverade människan*. Liber Läromedel.
- Goffman, E. (1959). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Norstedts.
- Gullestad, M. (1993). Home decoration as popular culture: Constructing homes, genders and classes in Norway. I T. del Valle, (Red.), *Gendered anthropology*. (s. 128-161). Routledge.
- Hallin, A. & Helin, J. (2018). *Intervjuer*. Studentlitteratur AB.
- Herrmann, G. M. (2013). New lives from used goods: Garage sales as rites of passage, *Ethnology: An international journal of cultural and social anthropology*, 50(3), 189-208.
- Jenkins, R. (2004). *Social identity*. Routledge.
- Reimer, S. & Leslie, D. (2004). Identity, Consumption, and the Home. *Home Cultures*, 1(2), 187-210.
- Meløe, J. (1988). The two landscapes of Northern Norway, *Inquiry*, 31(3), 387-401.

- Rechavi, T. (2009). A room for living: Private and public aspects in the experience of the living room. *Journal of Environmental Psychology*, 29(1), 133–143.
- Riggins, S. H. (1990). The power of things: The role of domestic objects in the presentation of self. I S. H. Riggins, (Red.), *Beyond Goffman: Studies on communication, institution, and social interaction*. (s. 341-365). Mouton de Gruyter.
- Sanjek, R. (1990). On Ethnographic Validity. I R. Sanjek, (Red.), *Fieldnotes: The Makings of Anthropology*. (s. 385-418). Cornell University Press.
- Svensk Handel. (2021). *Läget i handeln: 2021 års rapport om branschens ekonomiska utveckling*. Hämtad från: <https://www.svenskhandel.se/globalassets/dokument/aktuellt-och-opinion/rapporter-och-foldrar/laget-i-handeln/laget-i-handeln-2021.pdf>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.
- Århem, K. (2000). The symbolic world of the Maasai homestead. I *Ethnographic Puzzles: Essays on Social Organization, Symbolism and Change*. (s.139-171). (u.p.)

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Presentera mig själv och min uppsats, informera om att deltagandet är frivilligt. Fråga om jag kan få spela in.

Hur gammal är du?

Vad jobbar du med?

Har du någon utbildning?

Vad är ett hem för dig?

Vad är den viktigaste aspekten av ditt hem?

Vad krävs för att du ska känna dig hemma?

Finns det något med ditt hem du är stolt över?

Finns det något med ditt hem du skäms över? Kanske något du inte skulle visa en gäst.

Får jag se?

När du har gäster här, var i ditt hem brukar ni vara?

Vad gör ni tillsammans?

Vilken bild tror du att man får av dig när man kommer in hit i ditt hem?

Hur har du och din personlighet format ditt hem?

Hur kan man se att det är just du som bor här?

Hur ser du på gammalt och nytt? Varför?

Brukar du shoppa secondhand? Hur stor del av dina inköp?

Vad är anledningen till att du /inte/ handlar begagnat?

Vad tycker du är ett snyggt eller fint hem?

Vad tycker du är ett fult hem?

Hur tänker du när du köper möbler? Vad avgör om de ska få vara i ditt hem?